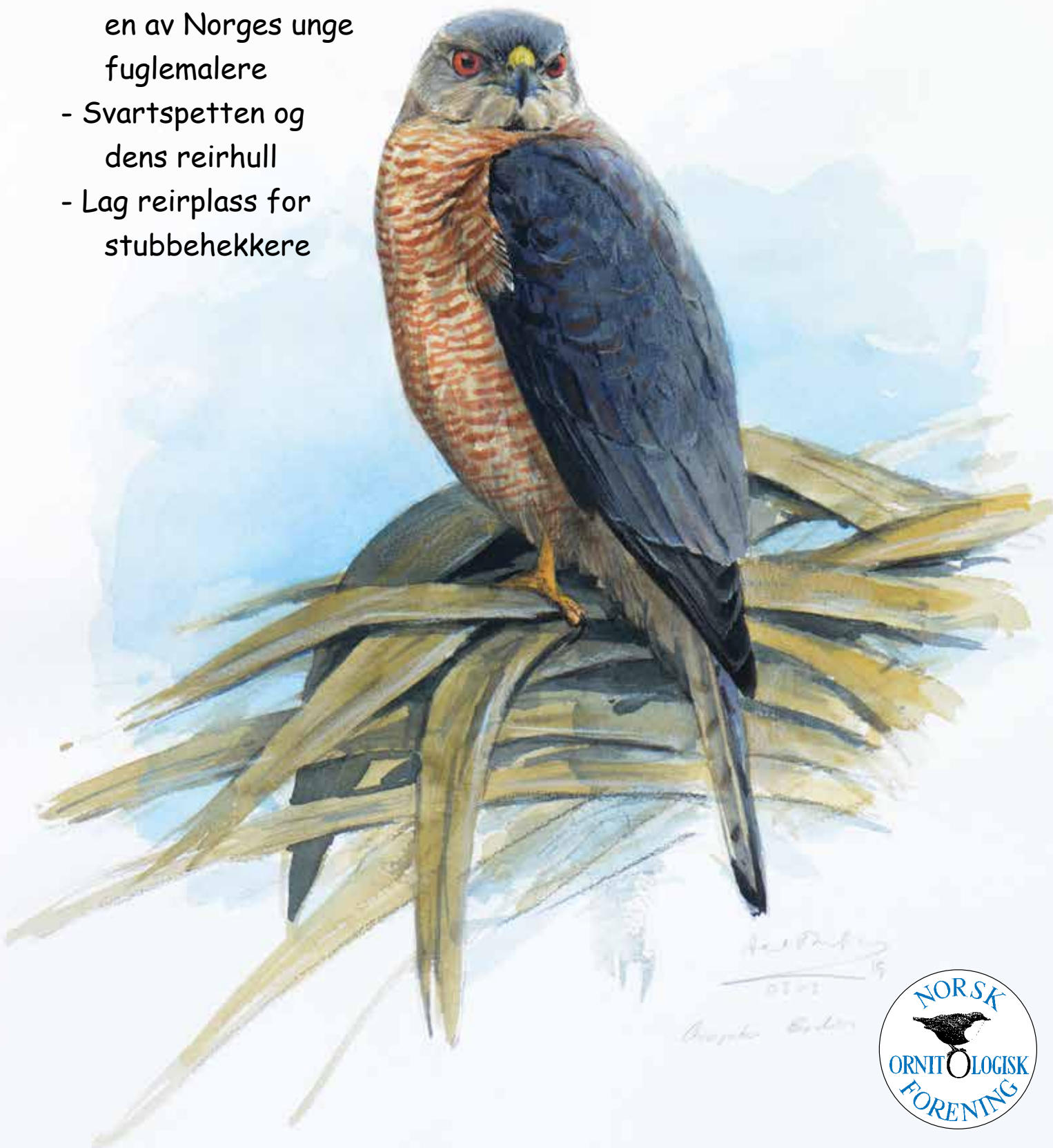


Fuglevennen

Høst 2019

- Hvor er fuglenes ører?
- Axel Emil Thorenfeldt
en av Norges unge
fuglemalere
- Svartspetten og
dens reirhull
- Lag reirplass for
stubbehekkere



Høst

Høsten er her igjen, med nye muligheter og utfordringer. For fuglene er det en utfordring å finne nok mat før snøen dekker landskapet og maten. Noen skal legge ut på lange trekk, mens andre legger på seg fett for å klare seg gjennom vinteren. I høst er det god tilgang på rognebær. Troster, stær og sangere kan meske seg med bær, og snart kommer sidensvansene!





Å leve med fuglene



Foto: Roar Solheim.

Tjeld - en skadelig fugl i følge norsk miljøforvaltning!

Fuglene skaper trivsel, glede, opplevelser og nærkontakt med andre levende vesener. For mange enslige betyr fuglenes daglige nærvær svært mye. Kjøttmeisen som venter på mat på forplassen, gråspurvene som kvitrer i en tett busk, eller sidensvansene som med trillende lyder gjør ende på høstens siste epler eller hagebær. Det å henge ut kornnek til fuglene rundt juletid er en svært gammel tradisjon, det samme er tanken om at både fugler og andre dyr ikke skal utsettes for jakt mellom jul og nyttår.

Dessverre finnes det mennesker som synes å mangle denne nærkontakten med fugler og levende natur. Hvert år kommer det henvendelser fra folk som vil bli kvitt fugler i sitt nærmiljø. Som regel dreier det seg om folk som ikke klarer å leve med at fugler som skjærer og fiskemåker lager lyd. Noen tar seg ulovlig til rette, og ødelegger disse fuglenes reir eller reirplasser. Nylig ble en mann dømt og bøtelagt for å ødelagt fiskemåkeegg, så slike lovbrudd blir tatt på alvor dersom de blir dokumentert.

Miljødirektoratet har nylig sendt ut nye viltforskrifter på høring. Her får man dessverre inntrykk av at slike naturfiendtlige holdninger

har fått legge grunnlaget for noen av forslagene. Hva skal en egentlig tro når arter som pilfink, bokfink, bjørkefink, grønnfink, gråspurv, kjøttmeis, gråtrost, måltrost, svarttrost og rødvingetrost føres opp som skadelige fugler? Hvis forslagene gjennomføres skal en hver grunneier kunne skyte enkeltindivider av disse fuglene for å avverge vesentlig skade på eiendom, uten først å søke om tillatelse til dette. På lista over arter som kommunen kan gi tillatelse til å avlive etter samme begrunnelse finner vi tjeld og gulspurv! Det er vanskelig å forstå hva slags «skade» en tjeld kan forestå. Det samme kan sies om gulspurv, en art som sammen med flere andre buskspurver er i tilbakegang.

Det føles som at norsk forvaltning går baklengs inn i fremtiden når slike forslag legges på bordet. Det er både tragisk og sørgelig for alle som setter pris på fuglene og deres nærvær at slike tanker og prinsipper fremdeles lever blant de som skal forvalte vår naturarv. Slike forslag fremmer ikke Norge som miljønasjon, og det gjør det flaut å være norsk i internasjonal sammenheng. Her trengs det holdningsendring, noe alle fuglevenner kan bidra med.

Roar og Trond

Innhold

	Side
Høst	2-3
Å leve med fuglene	4
Bli med på Hagefugltelling	5
Jeg lurer på...	6-7
Hvor er fuglenes ører?	8-11
Møt Axel Emil Thorenfeldt	12-17
Strekk ut hånda til fuglene	18
30 000 spørsmål og svar	19
Skogens mesterbygger	20-21
Svartspetteirene brukes av mange	22-25
Naturopplevelser	28-29
Lag reirplass for stubbehekkere	30-33
Vandrefalk, den nye "tårn"falken	34
Når fuglereir må flyttes	35
NOF-kalenderen	36-39

Fuglevennen

kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten.

Fuglevennen er en del av medlemskapet i Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Medlemskap kan tegnes via hjemmesiden www.fuglevennen.no eller www.birdlife.no eller ved å ringe 73 84 16 40.

Redaksjon:

* Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Naturmuseum og botanisk hage,
Universitetet i Agder
r-solhe3@online.no

* Trond Vidar Vedum, Hamar

* Magne Myklebust, NOF

* Morten Ree, NOF

* Otto Frengen, Trondheim

Bildebearbeiding, layout og uttegning:
Roar Solheim

Forside: Shikra.

Akvarell: Axel Emil Thorenfeldt.

Bakside: Ung tårnfalk.

Foto: Roar Solheim.

Fuglevennen 2019 årg. 16 nr. 2
ISSN 1504-0623



Samarbeidspartnere



Naturmuseum og
botanisk hage,
Universitetet i Agder

www.naturmuseum.no



Nettverk for miljølære

www.miljolære.no

Fuglevennen på nett

På nettsiden Fuglevennen.no finner du tidligere utgaver av Fuglevennbladene. Der finner du masse nyttige tips, og kanskje svar på noen av spørsmålene dine.

Bli med på Hagefugltelling igjen!



Kjøttmeisene fikk fram mange unger sommeren 2019, spesielt på Sør-Ostlandet. Kanskje blir det mange kjøttmeiser å se under vinterens hagefugltelling, slik at den negative utviklingen arten har hatt i flere år, kan snus.

Hagefugltellingen går som vanlig av stabelen siste helga i januar. Fjorårets telling hadde veldig stor deltakelse. Vi vet at mange av leserne av Fuglevennen var med. I vinter oppfordrer vi sterkt til at alle dere som har en foringsplass blir med på tellingen. Målet er å slå rekorden fra sist vinter hvor vi mottok rapporter fra 10 753 foringsplasser som til sammen registrerte 527 977 fugler! Med din deltakelse er du med på å gi viktig informasjon om tilstanden til de vanligste norske spurvefuglene vinterstid. Uten Hagefugltellingen hadde vi kanskje ikke visst at kjøttmeisen har en jevn tilbakegang fra 10,4 fugler i gjennomsnitt ved hver foringsplass i 2008 til bare 7,1 fugler nå sist vinter. Så her er det bare å gjøre klar notisboka til helga 25.-26. januar og legge inn dine notater på www.fuglevennen.no. Dere som ikke selv bruker internett har kanskje barn eller barnebarn som kan bistå med registreringen. Lykke til!

Kanskje er du heldig og får en av disse trivelige artene på fuglebrettet, trekryper (under til venstre) eller granmeis (under til høyre).



Fotografier s. 5: Roar Solheim.

Linerle uten stjert



Foto: Innsender (Kristin).

Dette må da være en linerle, men hvor er stjerten? Er det en linerle-unge, eller har den mistet stjerten? Jeg synes fargene på hode er for klare til at det er en unge?

Kristin

Fugler kan miste stjertfjærene, f. eks. dersom en katt har forsøkt å fange fuglen. Ellers felles de og byttes ut med nye hvert år, men da mistes ikke alle på en gang. De skiftes i rekkefølge slik at fuglen alltid har noen stjertfjær å styre med.

Uvanlig gjest på fuglebrettet

I vår hadde jeg besøk av en uvanlig gjest på fuglebrettet. Den 10. april i år fotograferte jeg denne haren

i kveldingen der den satt på forbrettet. Stedet er Grunnåsen i Ringsaker.

Mvb Tor Larsen



Foto: Tor Larsen.

Jeg lurer på...

Hvis du lurer på noe om fuglekasser, fugleforing eller om fuglenes liv, så kan du ta kontakt med Fuglevennen. Vi i redaksjonen forsøker å gi svar og råd. Du kan også gå inn på *Spør en ornitolog* på våre hjemmesider www.fuglevennen.no.

Når et spørsmål og svar fra nettsidene kan være av interesse for Fuglevennens lesere, kan det bli gjengitt her i bladet.

Pilfink eller gråspurv?



Foto: Anita H. Wannberg

Denne fuglen satt i et tre overfor forplassen min på morgenen den 19. juli. Hva er det for noe? Er det en gråspurv eller en pilfink? Dette er dessverre det beste bildet jeg har av fuglen. Den ble sett i byggefeltet Kallevik Sør på Høie i Tysvær, Rogaland uka før.

Mvb Anita H. Wannberg

Denne kan se ut som en kryssning mellom gråspurv (sort strupeflekke) og pilfink (brun hette og hvitt kinn med en liten, mørk flekke), men det er vanskelig å si sikkert.

Fiskemåker på hytte

Vi har en fritidsbolig på Sjøvegan i Troms. I 2007 hekka et måsepar på en materialstabel ved huset som var under restaurering. Året etter flytta de opp på taket i ly av pipa. Hver vår i april har de kommet tilbake og hilst oss velkommen når vi har kommet på helgetur. Slik er det fortsatt, den 13. våren på rad. Når vi vet at de kan leve opp mot 18-20 år, skjønner vi at hvert nytt sommerbesøk er stadig mer eksklusivt. I snitt får de fram 2 unger.

Vi kan jo ikke dy oss fra å stikke i dem litt godsaker, og hunnen spiser av hånda mi. Når vi er i gang med fuging og hagestell er de litt mer forsiktig, men det er tydelig at de er rimelig trygge på oss, også etter at ungene har kommet på bakken.

Er det vanlig at det samme paret hekker sammen i så mange år?

Kjell Birger Hansen



Foto: Roar Solheim

Ja, dette er ikke uvanlig hos arter som lever lenge (måker kan bli mer enn 30 år gamle). Morsomt å høre at dere tar så godt vare på fiskemåkene. Det er det dessverre ikke alle som gjør. Dette kan også

bidra til at de samme fuglene kommer tilbake til samme hekkeplass - de har erfart at de får beskyttelse og vellykket hekking. Lykke til videre med måkenaboene!

Ikke lett å bestemme hvite fugler



Foto: Eira Renate Lien Farkas

I juli kom jeg over denne vakre krabaten i hagen. Jeg har lett i fugleboken, men kan ikke finne denne fuglen der. Hvilken fugleart kan dette være?

Eira Renate Lien Farkas

Det er ikke alltid lett å finne ut hvilken art slike lyse eller helt hvite fugler tilhører, fordi det som regel er fargene som gjør at vi kan gjenkjenne mange små spurvefugler. Det spinkle nebbet, og formen på kroppen til denne fuglen, tyder på at det er en rødstrupe. Den er ikke albino, men har en annen genetisk feil som gjør at fjærene ikke tar opp fargestoff under utvekst.

Hvilken gåseart?

Sent i september tok jeg dette bildet av et «flak» med flere hundre gress i Mjøsa. Jeg observerte dem over en tyve minutters periode og antok at de hvilte ut før de dro videre. Hvilken gåseart kan dette være?

Lotte Ekornes



Foto: Lotte Ekornes

Høyst sannsynlig dreier dette seg om kortnebbgess, som trekker sydover over Østlandsområdet på denne tiden av året. Det er veldig typisk for kortnebbgess å legge seg ned i en slik tett flokk som dette.

Hvor er fuglenes ører?

Fotografert s. 8-11: Roar Solheim.



Har fuglene ører? Hvor ER egentlig fuglenes ører? Dette er spørsmål som ofte dukker opp på Fuglevennens spørresider. Det er et betimelig spørsmål, for fuglene har ikke ører som er synlige slik ørene er hos de fleste pattedyr. Men det er innlysende at også fuglene har ører, og at de hører godt. Bare det faktum at alle fugler lager veldig mye lyd, forteller at de MÅ ha god hørsel.

Fugleøret er et hull som fører inn til det indre øret. Øreåpningen er dekket med fjær, og er derfor ikke synlig når du ser på et fuglehode, selv på nært hold.

Når gråtrosten hopper bortover en gressplen på leting etter meitemark, legger den ofte hodet på skakke. Dette har ført til at folk tror at fuglen lytter etter meitemarkene, fordi vi mennesker også gjerne skakker på hodet for å børe bedre. Men det er ikke grunnen til oppførselen. Fuglen legger hodet på skakke for å SE etter markens bevegelser, fordi øynene sitter på hver side av hodet.





På grønnfinken (over) som er fanget inn for å ringmerkes, skiller ørefjærene seg ut fordi de er mer grå enn resten av fjærene på hodet. Ved hjelp av en tannpirker er ørefjærene brettet framover på bildet over til høyre. Da er det tydelig å se at øregangen går innover i kraniet, litt bak og nedenfor øyet, og at åpningen er ganske stor. Den store åpningen bidrar trolig til at fuglene hører godt.

Uglens fjærtopper er ikke ører

Mange ugler har lange fjærtopper på hodet. De kan minne om ører hos et pattedyr, og i mange bøker er de kalt nettopp "fjærører". Dette er feil, for disse lange fjærene har ikke noe med uglens hørsel å gjøre. Ugler som forsøker å unngå å bli sett, gjør seg lange og smale, og kniper sammen øynene. Da reiser de gjerne fjærtoppene rett opp. En mulig forklaring kan være at fjærtoppene er med på å bryte uglas silhuett, og dermed øke fuglens kamuflasje mot bakgrunnen.

Hornugle (under) og bubro (til høyre) har lange fjærtopper.





Bakkant av
oyeeple

Lappugla har veldig god hørsel, og den har store øreåpninger omgitt av en stor krans av stive fjær. På bildet over er denne fjærkransen og lokket over øreåpningen brettet forover slik at øreåpningen synes. Lappugla over er fanget for å ringmerkes. På bildet under er kransen av stive fjær, "sløret", markert med en oransje strek. Uglas hode fungerer omtrent som en stor parabolskjerm for å fange opp lyd. Lappuglene bruker hørselen til å lokalisere musene den jakter på. Om vinteren hører den mus som beveger seg under snøen, og den klarer å slå ned og gripe dem gjennom 30-40 cm løs snø.

Uglene har noen av fugleverdenens mest spesielle ører. De har store øreåpninger, og framkanten danner nærmest et lokk over øreåpningen. Dette lokket er dekket av stive fjær, som nesten danner en halvmåneformet børste. I bakkanten av øreåpningen sitter også spesielle fjær som er korte og krumme. Børstefjærene og disse krumme fjærene er det som gir uglene den spesielle ansiktsformen. De danner det som kalles «sløret» hos uglene. Hvis en bretter det fremre lokket av øret forover, ser en at selve øreåpningen er veldig stor. I framkant av åpningen, inne i ørehullet, er det også mulig å se bakkanten av ugleøyet! Det er ingen tvil om at uglene kan fange opp mange og svake lyder!



"Sløret"



Flere ugler har asymmetriske ører. Noe som er *symmetrisk* er likt på hver side av en akse. Hos de uglene som har asymmetriske ører, er ørene ulike på hver side av hodet. Den mest ekstreme utformingen har perleuglene. Du ser ikke dette på en levende perleugle, men på et kranium av en perleugle er det veldig tydelig å se forskjellen (bildet over). Hos perleugla sitter øreåpningen på venstre side av hodet langt nede, mens den på høyre side sitter mye høyere. Hos flere andre ugler er det små forskjeller i øreåpningene i selve kraniet, mens forskjellene kan sitte i utformingen av den ytre øregangen, dvs i selve huden som utgjør øreåpningen.



Uglens asymmetriske ører gjør at de oppfatter lyden på hver side av hodet ulikt, på måter som vi vanskelig kan forestille oss. Uglene bruker denne forskjellen til å peile både retning og avstand til en lyd. Dette er spesielt viktig for muse-spesialister som perleugle og lappugle. De kan slå ned på mus som de ikke ser. Lappugla kan til

og med høre mus som beveger seg under løs snø, og slå ned gjennom snøen og gripe musa. Den peiler seg inn på musa under flukt. Det samme gjør perleugla. Derfor har disse uglene den mykeste fjærdrakten blant uglene. Da lager de ikke støy når de flyr, noe som kunne forstyrre lydpeilingen mot byttedyrene.



Også myrhauk ser ut til å bruke hørselen når den jakter etter mus. Den flyr lavt over bakken, fram og tilbake, og kan plutselig slå ned for å gripe ei mus mellom gress og lyng. Dette er kanskje grunnen til at myrhauken har en slørlignende utforming av ørefjærene.



Myrhauken kan tverrvende i lufta når den hører lyden av ei mus på bakken.

Møt Axel Emil Thorenfeldt - spennende ung fuglekunstner

Mens Sverige har mange kjente fugle- og naturmalere, fra Bruno Liljefors til Lars Jonsson, er det få kunstnere som har befattet seg med slike motiver i Norge. Blant fugleinteresserte er kanskje Viggo Ree og Jan Petter Bratsberg de mest kjente. Derfor er det ekstra spennende når nye kunstnere dukker opp på denne arenaen. Fuglevennen har møtt en av disse. I mai ble vi med Axel Emil Thorenfeldt på fugletur i Skåne i Sverige.

Axel studerer for tiden biologi ved Universitetet i Lund, hvor han startet på studiene høsten 2018.

“Lund virket som et fristende studie-
sted, ikke minst fordi det ligger så
nært Falsterbo. Skåne er et rikt
fugleområde, og mange ornitologer
besøker denne delen av Sverige
hvert år for å oppleve forskjellige
fuglearter, ikke minst under trekket.”

Axel har vokst opp på en gård på
Hvaler, med gode muligheter for
nærkontakt med både husdyr og
ville dyr siden guttedagene. Allerede
som liten var han en ivrig samler
av fuglesfær, en interesse som
kommer godt med under studier
av detaljer i fuglenes fjærdrakt.

Hvordan startet interessen din for fugl?

“Den var der tidlig, deretter ble
tegning og maling veldig viktig, og
så kom fugleinteressen virkelig for
fullt. Jeg var fascinert av de flotte
detaljene i anatomitegningene til
Leonardo da Vinci. Dinosaurer
var selvfølgelig et stadium, og en
stund tegnet jeg seilskuter. Men
så ble det etter hvert fuglene som
fikk hovedfokus. Min far er en
god venn av Viggo Ree, så hans
fugletegninger og akvareller ble
også raskt en viktig inspirasjon.”

Spillende dobbeltbekkasin.



Vi ble med Axel og en av hans
kamerater fra Skåne på en rund-
tur etter fugler. Første stopp ble et
steinbrudd hvor det utrolig nok er
mulig å se hubro på reir! På litt over
200 meters hold kan en observere
hubroparet på den andre siden av et
dypt steinbrudd. Teleskop ble satt
opp, og Axel startet arbeidet med
blyant og skisseblokk. Raskt vekslet
han mellom en kikk i teleskopet og
blikket festet mot skisseblokken.
Siden hubrohunnen sto over små
unger, satt den for det meste helt
urørlig, og var dermed en grei modell.



Over: Axel studerer hubrobunnen på reir mens han skisserer fuglen. Under: skjærgårdsstemning fra Hvaler.





I juni 2018 ble Axel med på feltarbeid i Hedmark, og fikk nærkontakt med lappuglene. Da en slaguglefejer dukket opp, ble akvarellfargene raskt plukket frem, og en feltstudie av fjæra så dagens lys mellom lyngplantene.



“Det er en fantastisk opplevelse og erfaring å tegne utendørs”, sier Axel. “Det er som regel da jeg lager de beste bildene. Det er utfordrende å tegne samtidig som du skal holde øye med en fugl i kikkerten, ikke minst dersom den hele tiden rører og flytter på seg. Det er ikke så mange som tegner fugler på denne måten. Svensken Lars Jonsson var kanskje en av de første. Nå har det nesten blitt en trend blant fuglemalere i hele verden. Hvis du ikke har malt bildet utendørs, men inne på et atelier, så er det liksom ikke bra nok. Det bryr ikke jeg meg om. For meg er det om å gjøre å lage et bilde som jeg er fornøyd med. Da er det viktig at anatomi og proporsjoner er riktige. Hvis ikke dette stemmer, blir ikke et fuglebilde bra selv om maleteknikken er god. For meg blir det også feil å dele opp malere og kunstnere i kategorier som «fuglemaler», «landscapsmaler», «portrettmaler» osv. Jeg maler mange forskjellige motiver, og er vel så glad i å male landskaper som fugler.”



Det er ikke vanskelig å se at Axel er opptatt av landskapsmalerier også, for veggene på studenthybelen hans er fylt med store akvareller av strandsteiner og kyst. Han foretrekker å male med akvarellfarger, fordi de tørker mye raskere enn oljemaling.

“Om våren er det massevis av fugleopplevelser, og da har jeg lyst til å male alle sammen. Det går jo som regel ikke, og da hender det at jeg fotograferer fuglene. Men de beste skissene lager jeg når jeg har lagt igjen kameraet hjemme.”

Axel har lært seg maleteknikk på egen hånd, ved å studere andre kunstnere og forsøke å lære av deres teknikker.

“Det er ikke så mange som maler med akvarell”, sier han, “fordi det kan være mer krevende enn å bruke olje. På oljemalerier kan du legge farger oppå hverandre, slik at en lys farge kan dekke over en mørkere farge under. Det kan du ikke med akvareller, hvor lyse farger ofte skinner gjennom fra det lyse papiret. Den svenske kunstneren Anders Zorn var utrolig flink med akvarellfarger. Han er en av de mest kjente, svenske malerne fra forrige århundre, og han er kjent blant annet for mange aktmalerier. Zorn lagde så fantastiske akvarellmalerier at en kan bli lurt til å tro at de er oljemalerier.”

Over: steiner i strandsonen vinterstid.

Under: Kattuglene er faste bekekefugler der Axel vokste opp på Hvaler. Akvarellen av denne kattugleungen laget han da han var 17 år gammel.





Axel er nettopp ferdig med ett av sine første illustrasjonsoppdrag. Han viser fram akvareller av dobbeltbekkasin, fjæreplytt, lavskrike og kaukasushøne. Dette er bilder som skal være med i det nye europeiske fugleatlas.

“Jeg kjente en som hadde fått i oppdrag å lage en del illustrasjoner, så jeg tok kontakt for å kanskje få lage noen selv. På dette tidspunktet var de fleste fugleartene fordelt til andre kunstnere, så jeg hadde ikke så mange å velge mellom. Men heldigvis fikk jeg lage noen av de nordlige artene med «sibir» i det engelske navnet. Dermed ble det både lavskrike og lappmeis, men også noe mer uvanlig som kaukasushøne.”

“Planen min er å ta en mastergrad i biologi”, sier Axel, “slik at jeg har grunnlag for å kunne få en jobb innen faget, men drømmen er å kunne livnære seg som kunstner. Det hadde vært flott å få et oppdrag med et større illustrasjonsarbeid. Det er under slike oppdrag jeg vokser som fuglemaler og kunstner. Jeg klarer ikke å gi fra meg et arbeid som jeg ikke er hundre prosent fornøyd med, og ofte kan jeg male et bilde flere ganger før jeg er tilfreds med resultatet.”

Over: Axel viser fram en del av sine arbeider. Under: madeiradue og lavskrike.





Fugler med kyllinger, over: fjæreplytt, under: kaukasushøne.



Strek ut hånda til fuglene!

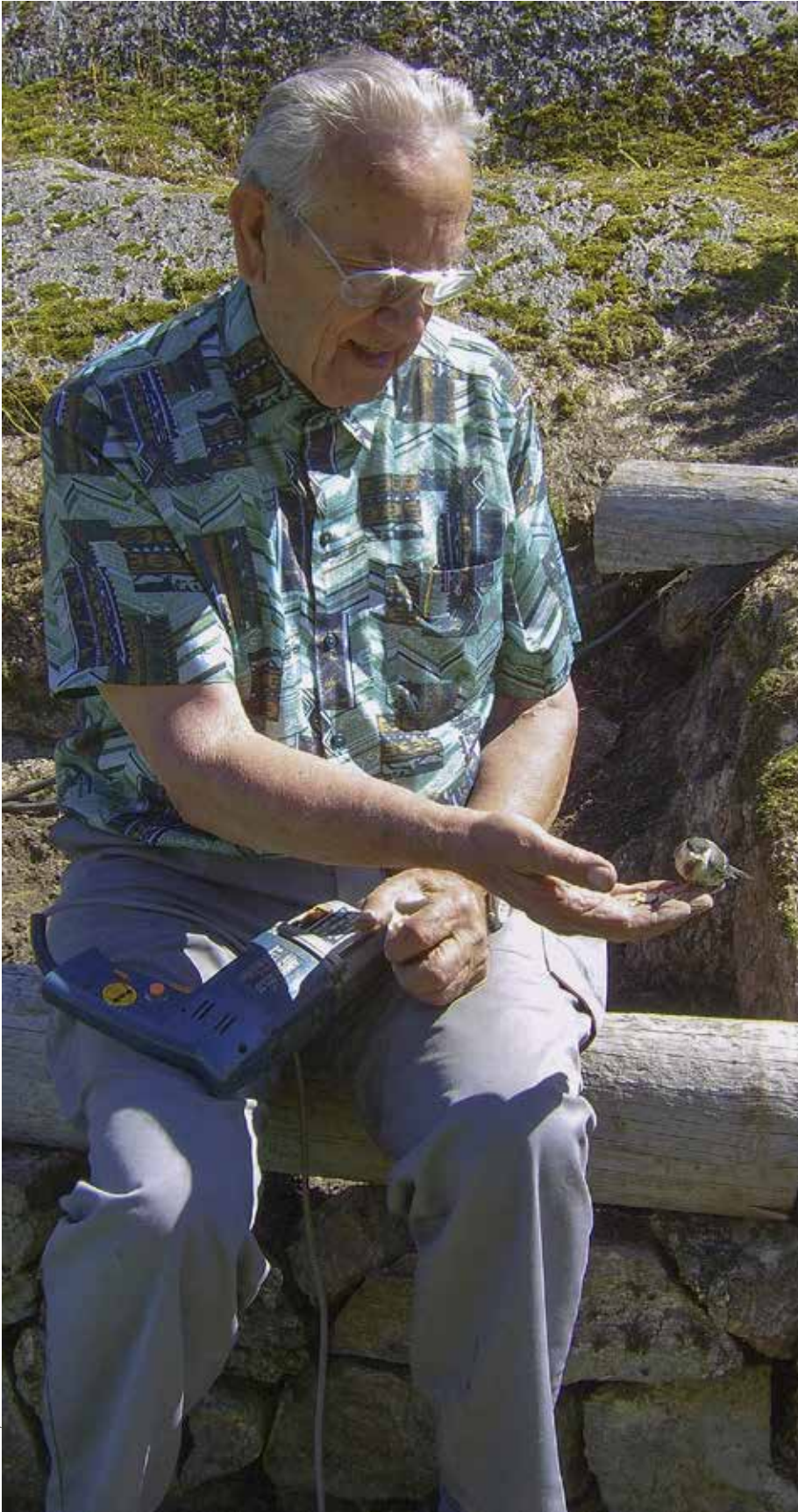


Foto: Norunn Sjøli.

“Jeg setter meg og strekker ut hånda. Da kommer fuglene og forsyner seg av det jeg serverer.” Kåre Sjøli fra Valset i Stange kommune er 97 år, og han er levende opptatt av fuglene.

Når Fuglevennen er på besøk viser han oss en pose med tørre smultringer. Dette får han på bakerier og på butikker. Han klipper opp smultringene i små biter med ei stor saks og serverer fuglene. “Dette er det beste du kan gi fuglene”, sier han. “Jeg har blitt spesielt god venn med en blåmeis. Den kommer så fort den ser meg og setter seg på skuldra. Den ser meg gjennom vinduet i huset, og kan flagre helt inn til glasset. Den varsler at den er sulten”.

“Det mest spesielle jeg har opplevd var ei tite (en meis; red.anm.) som forsynte seg på maten min. Det ble veldig kaldt den dagen, 44 minusgrader. Fuglene forsvant og jeg så tita forsvinne inn i grein på ei gran. Senere fant jeg tita i grana. Den satt der jeg så den forsvant, den var frosset i hjel”.

Kåre Sjøli viser fram et bilde av et glassfat med fuglemat. Det sitter tett med fugler på det. “Vi fyller fatet med mat og bærer det ut. En gang talte jeg 44 fugler som satt rundt fatet”.

Kåre har mye å fortelle om arbeid og turer i skog og mark. Når han matet hesten, kom fuglene.

Mange ganger har han oppsøkt tiurleik, men vært forsiktige for ikke å skremme. En dag dukket det opp en spillelegal tiur ved huset der Kåre bor. Kåre hadde høner og tiuren flakset ned i hønsegården. Det likte hanen dårlig! Den angrep tiuren, med det resultat at den stakk av.

30 000 spørsmål og svar!

I 2005 startet Norsk Ornitologisk Forening spørrespalten "Spør en ornitolog". Siden ble opprettet som en service for alle som har spørsmål om fugl. Og spørsmål har det blitt! I August i år ble spørsmål nummer 30 000 besvart! De siste årene har det kommet inn mer enn 3000 spørsmål hvert år, noe som betyr at mer enn åtte spørsmål besvares hver dag.

For oss i Fuglevennen er spørresiden en viktig kilde til å følge med på hva som opptar publikum. Mange har spørsmål om fuglenes levevis og økologi, men også grunnleggende spørsmål om fuglenes anatomi og utseende. Ofte er spørsmålene ledsaget av fotografier, hvor innsender lurer på hvilken fugl som er observert. Av og til bringer det uvanlige observasjoner fram i lyset. Som den gangen en vinterjunko (nordamerikansk spurvefugl) dukket opp på en forplass i Grimstad i romjula!

Spørrespalten kan bare besvare spørsmål med korte svar. Derfor er det ikke mulig å besvare spørsmål som «hvordan er leveviset til kongeørn». Noen slike spørsmål er åpenbart skoleoppgaver, fordi samme spørsmål dukker opp med jevne mellomrom. Skoleoppgaver er det meningen at elevene skal utføre selv, så da gis det beskjed som at «dette må du lese om selv på nettet og besvare på egen hånd».

Noen ganger kan en lure på om et spørsmål bare er stilt som en spøk, eller om det virkelig er et alvorlig spørsmål. Svaret kan inneholde et forbehold, men vi antar at spørsmål i utgangspunktet er seriøse. Åpen-



Foto: Roar Solheim.

Ungfugler av stær skaper tydeligvis hodebry for mange, både den første lysebrune drakten og overgangsdraktene mellom ungfugldrakt og den første vinterdrakten. Bilder av disse unge stærene dukker stadig opp med spørsmål om hvilken fugleart dette kan være.

bare tulle spørsmål eller useriøse kommentarer blir likevel bare slettet. Disse er heldigvis svært sjeldne.

Publikum verdsetter tydeligvis den service som NOF yter gjennom

«Spør en ornitolog». Nesten daglig kommer det respons tilbake hvor spørsmålstillerne takker for svaret. Ofte takker de for at de får raskt svar, selv der de får beskjed om at spørsmålet som stilles ikke kan besvares(!)

Slike responser som de to nedenfor gjør det både hyggelig og meningsfylt å besvare spørsmålene på spørresiden.

Spørsmål:

Fugl observert (i flokk) på Lindøya, 19.7.18. Litt større enn trost, men låter som trost, men det er neppe svart-trost hunn. Jeg vedlegger foto. Hva slags fugl kan det være? Tror den har et for stort nebb til å være stær ungfugl.

Svar:

Dette er en ungfugl av stær.

Respons:

*Tusen takk for ultraraskt svar!!
Fortsatt god sommer.
Hilsen Eli Bjørneby*

Har sagt det før, utrolig kjekt at fuglevennen finnes med dette forumet, og jobben dere gjør med å besvare.

Det motiverer og gjør at jeg og mange flere blir mere interessert i fuglelivet :)

Mvh

*G. Næro
13.8.2019*

Skogens mesterbygger





Våren 2018 fulgte Ralf Haga med på svartspettens aktiviteter under reirbygging. Dette spetteparet holdt til på Nøtterøy sør for Tønsberg. Ralf fikk tatt noen riktig fine bilder av svartspetten når den kommer ut fra reirhullet med nebbet fullt av flis, som den så slenger ut i lufta. På bildene er det hannen som holder på med utkasting av flis. Fuglen som sitter på bildet til høyre er en hunn. Mens hannen er rød over hele toppen av hodet, har svartspetthunnen bare rød farge på den bakre halvdel av hodet.



Svartspettreirene brukes av mange



Foto: Arnhild Øien.



Foto: Roar Solheim.



Foto: Thor Østbye.

Svartspettens reirhull er ettertraktete hekkeplasser for mange fuglearter som ikke bygger egne reir. For perleugla (over til høyre) er svartspett hull de viktigste naturlige reirplassene. Den vil helst ha så nye svartspett hull som mulig, for da er sjansen liten for at reirhullet er oppdaget av mår. Jo eldre hullene blir, desto større er risikoen for at eggene blir spist av mår i løpet av rugetiden.

Tårnfalken (over til venstre) hekker oftest i gamle kråkereir, men kan også bruke svartspett hull. Skogdua (til venstre) bruker både svartspett hull og større råtehull i gamle løvtrær.



Fotografier: Roar Solheim.

Reirmangel og fuglekasser

Noen ganger kan det virke som om flere fuglearter nærmest “står i kø” for å ta over svartspettens reirhull. I sjeldne tilfeller kan svartspetten bli jaget vekk til og med fra årets ferske reirhull. Det skjedde sannsynligvis i reirhullet der haukugler hekket i

Stange (bildene over). Vanligvis er det 40-50 cm fra inngangshullet ned til reirbunnen i et svartspettreir. På bildet over til høyre ligger haukugla og ser ut mens den ruger. Det tyder på at spettene måtte forlate reirhullet i byggefasen.

Tårnfalk og laksand (bildene under) bruker også gjerne svartspett hull. Fordi slike hull er mangelvare i skogen, tar de gjerne i bruk fuglekasser som hekkeplass.



Foto: Roar Solheim.



Foto: Trond Vidar Vedum.



De verdifulle ospetrærne

Ospa er barskogens viktigste tre. Etter skogbrann eller hogst er osp ett av de første treslagene som spirer og gror opp. Treet vokser raskt for å sette frø, før grantrærne vokser opp og tar alt lyset. I en naturlig skog vil ospene dø når grantrærne

tar dem igjen. Både ferske og døde ospetrær blir brukt av spettene til å hakke reirhull. I tillegg lever mange vedlevende insekter under barken på nylig døde osper. Ospa utgjør dermed både matfat og boplass for mange fuglearter.



Fotografier s. 24-25: Roar Solheim.





Tar helst osp

Svartspetten kan hakke reirhull i de fleste treslag, bare de er tykke nok. Både bjørk (under i midten) og furu (under til høyre) blir brukt. Likevel ser det ut til at osp er foretrukket treslag der de finnes (bilde til høyre og over). Mange av de andre spetteartene foretrekker også osp som reirtre. Det har trolig sammenheng med at osp har korte trefibre, og er lettere å hakke i enn for eksempel furu og gran. Det nederste bildet viser uthakkede fliser under et svartspettreir i et ospetre.



Stor kikkertbutikk på nett

Nikon Monarch 5 - Bestselger

Nikons allroundmodell med god optikk som er vanntett og har god nærgrense.

Monarch 5 8x42 - kr 3297
Monarch 5 10x42 - kr 3549



Swarovski CL Pocket

Swarovski CL Pocket er kraftigere enn de tidligere lommekikkertene fra Swarovski, men den gir også mer stabilitet, mer lys og bedre optisk bilde. Et strålende optisk valg om 50-100 g ekstra vekt ikke er ekstremt viktig. Nærgrense 2,5m. Vekt 350 g.

8x25 - kr 6800 10x25 - kr 7300



Leveres grønn, svart eller sandfarget.

Monarch 7 - Stort synsfelt & god optikk

Monarch 7 har ED-glass og betydelig bedre optikk enn Nikons standard Monarch-modeller. Spesielt stort synsfelt.

Monarch 7 8x30 - kr 3590
Monarch 7 8x42 - kr 4995
Monarch 7 10x42 - kr 5290



2,5 m
nærgrense

Nikon teleskop-pakke med stativ

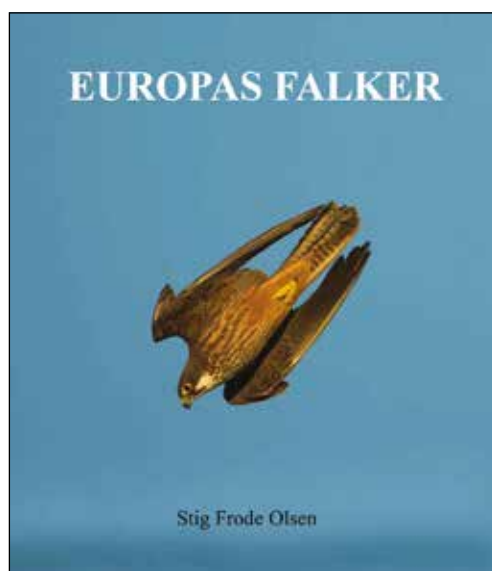
Robust og vanntett økonomimodell med normalglass. Til fuglekikking, felt- og terrassebruk. Bildegjengivelsen har god oppløsning og fargegjengivelse. Okularene gir skarpt bilde og høy synskomfort.

Prostaff 5 - 82 mm teleskop
Teleskophus, 20-60x zoom og
Manfrotto 294 stativ med/videohode

Nå kr 7690



Europas falker - En unik & personlig foto-hyllest til våre falker av Stig Frode Olsen



Praktbok

Stort format - 25x29 cm
Opplag kun 1100 eks
352 sider - Pris kr 549

Falkene har vært beundret og aktet i årtusener. Ingen fuglefamilie har en tilsvarende magisk tiltrekningskraft på oss mennesker. Ingen er raskere. Ingen er vakrere.

Boka er en opplevelsesbok der Stig Frode Olsen tar leseren med ut i felt gjennom tekst og bilder.

I boken får du muligheten til å bli kjent med de ypperste atletene blant fuglene, og ta del i beundringen for noen av naturens vakreste skapninger.

En unik samling av bilder presenterer hver falkeart. Inneholder faktasider for hver av de 11 falkeartene.



En gjennomarbeidet kvalitetsbok om rovfugler laget i Norge!

T-skjorter og sweaters - NOF logo

Sweaters **NYHET!**

S-XXL
Grønn eller
marineblå
Kr 369



T-skjorter

S-XXL
Svart, sandfarget,
oliven & asurblå
Kr 150



T-skjorter med fuglemotiv - Liten NOF logo

Høy kvalitet
(100 % bomull 180g/m²)
Flere motiver
på våre nettsider!



T-skjorter S-XXL kr 249
Rovfugler, kongeørn II og hubro



Plysfugler med "ekte" sang

Populære i skole og barnehage

Plysfuglene synger når du klemmer på dem, og låten du hører er "ekte" opptak fra naturen. Dette er gaven som kan lære barn å gjenkjenne sangen til våre mest kjære sangfugler. Fuglene er ca 15 cm lange. 25 ulike arter.

Pris kr 105 pr. stk.
3 stk kr 267 + frakt



Frø-automater

Enkle automater
i UV-stabilisert
polykarbonat.

- ★ Velegnet for solsikkefrø
- ★ Flere frøuttak i solid metall
- ★ Mange sitteplasser gir mindre kamp om føden
- ★ Gjennomsiktig materiale, lett å vite når det må fylles
- ★ Robuste automater med lang levetid

Liten - 4 frøuttak	kr 298
Med. - 6 frøuttak	kr 359
Stor - 10 frøuttak (Kan ta 1,75 kg frø)	kr 895
XL - 12 frøuttak (Kan ta 3,5 kg frø)	kr 995
Stang til bakkemontering	kr 179
Førskål til å feste under	kr 179

Frøautomat m/beskyttelse

Ytterkassen i grov netting hindrer at skjærer eller ekorn overtar føringsplassen, og gir småfuglene enerett på innsiden av nettingen.

Liten - 2 uttak	kr469
Med. - 4 uttak	kr595
Stor - 6 uttak	kr645



Nøtteautomat

Defender-automatene for peanøtter og hasselnøtter er solide og bestandige, konstruert med netting av rustfritt stål. kr 298 + frakt



Fuglemat

Villfuglblanding 4,8 kg i bøtte	kr149
Jordnøtter 3kg i pose	kr159
Jordnøtter, rensset 4,8 kg i bøtte	kr325
Solsikkefrø, rensset 3,5 kg i bøtte	kr199
Solsikkefrø m/skall 3 kg i pose	kr75



Frakt på fôr kan være dyrt.
Avtal eller hør gjerne med oss på forhånd før kjøp.

Drikkefontener er ingen utfordring for fuglene

I begynnelsen av mai fotograferte Jarle Kvam disse fiskemåkene i Arendal sentrum. Han hadde dratt ned til Kanalplassen i byen for å fotografere et blomstrende pryd-kirsebærtre. Da ble han plutselig

oppmerksom på de to måkene, som satt på drikkefontenen under treet. De så ut til å være veldig fornøyde med å kunne nyte det friske ferskvannet, og de tok ingen notis av fotografen som foreviget det hele.



Fotografert: Jarle Kvam.

Naturopplevelser

Hvis du har hatt en opplevelse i naturen som du gjerne vil dele med andre fuglevenner, så kan du sende den hit. Fugler, pattedyr, insekter, eller hendelser som har gjort et inntrykk på deg, hører vi gjerne om.

Fuglevennen tar i mot tekst, bilder og tegninger.



Denne kråka har også funnet ut at drikkefontener er en grei vannkilde for en tørst fugl. Kråka ble fotografert i Frognerparken i Oslo. Kråker spiser nesten alt mulig, og er flinke til å utforske og finne nye muligheter til å skaffe seg noe spiselig. Derfor er det ikke så overraskende at de finner ut hvordan de skal drikke av en vannfontene.



Foto: Røar Solheim.

"Gamlefar" blir stadig eldre!



Foto: Even Dehli.

Even Dehli har sendt ny rapport om den gamle lavskrika ved hans hytte:

Den 20. august dro vi igjen til hytta i Espedalen. Det var nesten et halvt år siden jeg så han sist, denne verdens eld-

ste registrerte lavskrike. (Se Fuglevennens vårnummer). Levde han fortsatt?

Ingen lavskriker kom for å få mat, heller ikke dagen etter. Nei, han var vel død nå, tenkte jeg. Men det har jeg trodd flere ganger før også, så kanskje. Og sannelig!

Tidlig den 22. august kom lavskrikeflokkene seilende mot maten på hytteverandaen, og Gamlefar var med! Denne fuglen er nå minst 14 år og 9 måneder (tid siden den ble ringmerket), men i reell alder er den mer enn 16 år gammel! Det er en imponerende alder for en fugl som lever i våre nordlige barskoger. Det er litt av en bragd å klare seg gjennom så mange vintre her oppe i fjellet og klare å få fram ungekull nesten hver sommer.

Familien bestod som vanlig av fire individer. Den gamle lavskrikebannen var sammen med hunnfuglen som har vært hans make de siste åtte åra. Sammen med disse var det en unge fra i vår og en unge fra i fjor. Om det er parets unger er ikke lett å si. Enkelte unger flytter ut, andre kommer inn fra familier i nærheten. Gamlefar derimot flytter ikke. Han lever «evig».

Skjærereiret med det rare i...



Fotografier: Liv Hansen Rommerud.



Selv om skjærene er flinke reirbyggere, har de neppe bruk for spiker og skruer. Likevel var det slike ting som Liv Hansen Rommerud oppdaget i et skjærereir i Stange. Den 24 mars plukket hun ut de «unormale» reirmaterialene og tok bilde av gjenstandene. I tillegg

til spiker og skruer hadde skjærene plukket med seg noen lengre metallstykker som benyttes til å tette luftesprekker bak huspanel. Disse metallspilene settes på for å hindre mus i å klatre opp bak panelvegger, og kalles da også for muselist. I tillegg til metallet hadde skjærene

også plukket med seg noen hvite plastringer, samt et par ødelagte solbriller (!). Det er ikke godt å vite hvorfor skjærene har tatt med seg disse gjenstandene til reiret. Det kan se ut som at de har brukt dem som byggematerialer, på linje med pinner og kvister.

Lag reirplass for stubbehekkere



Lappugle (over) med tre unger på en gammel ospestubbe. Slagugla (under) hekket i denne ospa i Hedmark i 1984-89.



Fotografert s. 30-33; Roar Solheim.

Tre av uglene som finnes i Norge hekker gjerne på toppen av gamle stubber. Haukugla har størst utbredelse, og den kan du treffe på fra Agder til Finnmark! Slagugla er først og fremst funnet hekkende i Hedmark. De siste ti årene har lappugla blitt en fast hekkefugl i Øst-Norge, først og fremst i Hedmark. Selv om lappuglene oftest tar i bruk gamle kvistreir etter høsehauk eller musvåk, hender det også at de hekker på toppen av store stubber.

Du finner ofte stående, døde trær i skogen, men som regel er toppen ikke egnet som hekkeplass. Det kan være for trangt, bunnen har rast ut, eller hulrommet kan være sperret av greiner som stikker inn i stammen. I slike tilfeller kan du med enkle grep



Slagugla på forrige side hekket i ospetreet på bildet over til venstre. Reiret lå rett inn for ansiktet til personen på stigen. Reirtreet ble oppdaget i 1984, og selve reiret var da en løs kake med flis som lå oppå en trebit som hadde kilt seg fast iullet. På høsten ble dette fjernet, og pinner og kvister ble presset ned i den hule ospa slik at de ble sittende fast som et fundament nede iullet. Deretter ble oppsmuldret stubbeflis fra et morkent tre fylt opp iullet, slik at reirbunnen kom ca 10 cm nedenfor kanten avullet. Dette ble en trygg og god hekkeplass som slaguglene brukte i flere år til og med 1989. Året etter flyttet de til en slaguglekasse som var satt opp i nærheten. Sommeren 2000 blåste den gamle ospa over ende.

utbedre toppen av stubben slik at den blir en egnet hekkeplass. Tenk så spennende dersom en av uglene faktisk tar i bruk en slik reirstubbe!

Furustubben på bildet til høyre står i en eldre furuskog i Hedmark, i et område hvor det tidligere har hekket lappugler. Den så veldig spennende ut, men ved nærmere sjekk viste det seg at det ikke var noen fordypning oppe på toppen av stubben. Slike furustubber kan bruke mer enn hundre år på å råtne ut, så her var det fristende med en "hjelpende hånd" for å lage til en mulig hekkeplass.





Foto: Kjell Isaksen.

Du trenger en god sag og ei lita øks dersom du vil forsøke å lage til hekkeplass på toppen av en gammel stubbe. I tillegg trenger du som regel en stige for å nå opp, siden de fleste stubbetrær gjerne er noen meter høye. Men vær forsiktig og velg trestubber som er stødige nok til å tåle at du setter en stige mot dem. Mange stubber er såpass råtne at de kan falle over ende bare du dytter forsiktig på dem. Slike kan du sjeldent gjøre noe med.

På bildet til venstre holder Fuglevennens redaktør Roar Solheim på med å utbedre en furustubbe. Stigen er sammenleggbar, og kan bli hele 4,7 m lang når den er helt utslått. Hvis du skal klatre så høyt og arbeide med stubbeutbedring, lønner det seg å slå et tau rundt livet og trestammen som sikring. Da kan du arbeide med begge hendene uten fare for å miste balansen og ramle ned fra stigen. Du bør også gjøre det samme hvis du bruker stige for å henge opp fuglekasser.

Når hulrommet er gjort stort nok, fyller du tørr, morken treflis fra en annen morken trestamme ned i hullet, slik at det dannes et jevnt "gulv" som uglene kan grave en grop i. På det nederste bildet er reirplassen ferdig og klar til bruk.



Denne reirstubben ble tilberedt som hekkeplass i 2017. Dette året ble det funnet hele 119 lappuglereir i Hedmark! Året etter ble det funnet 103 reir. Dessverre ble ikke denne reirstubben tatt i bruk, men den holder seg godt til neste smågnagerår. Det gjør det ekstra spennende å besøke dette skogområdet igjen om ett eller to år. Kanskje finner en lappugle eller slagugle stubben fristende, og legger egg på den!



Haukugla hekker ofte på toppen av gamle bjørkestubber (bildet til høyre), men også morkne furustubber (bildene over) kan bli brukt. Furustubben over til venstre var svært råttent, og ville ikke tåle at en stige ble satt mot treet. Bildet av de fire ungene på toppen av stubben ble tatt ved at tre trestokker ble knyttet sammen til et triangelpunkt og satt opp ved siden av furustammen. Deretter ble denne brukt til å klatre opp i, slik at selve reirplassen kunne studeres. Noen unger hadde allerede forlatt reiret da bildet over til høyre ble tatt, så det har vært nokså trangt om plassen på denne reirstubben.



Vandrefalk, den nye "tårn"-falken



Foto: Anders Henrik Holm.



Foto: Rear Solheim.

Over: Vandrefalk på tårnbygg nær byen Middelie i Nederland. Under: Vandrefalk inne i byen LaCrosse, Wisconsin.



Foto: Rear Solheim.

Åse og Gunnar W. Holm bor 200 meter fra Hamar domkirke. Fra verandaen på huset oppdaget familien at de sommeren 2018 hadde fått en ny nabo. Det var en vandrefalk som tidlig om morgenen satte seg til å hvile i tårnet på domkirka. På høsten forsvant falken, men den 13. april i år kom fuglen tilbake på sin faste hvileplass. I mai og juni så de ikke noe til vandrefalken. Den var kanskje opptatt med hekking og ungepass et annet sted i regionen. I juli dukket imidlertid

fuglen opp igjen på kirketårnet. Sønnen Anders Henrik Holm fikk tatt bilde av falken ved hjelp av en stjerneikkert og mobilkamera.

Vandrefalkene blir stadig oftere sett inne i byer og tettsteder, hvor de bruker de høyeste tårnene som utkikkspunkt. Fuglen under holdt til en hel vinter på kirkespiret i Arendal. De høye bygningene er perfekte utkikkspunkter for å speide etter byduer, måker og andre fugler.



Foto: Rear Solheim.

Når fuglereir må flyttes



Fotografier: R. W. Telemark.

Traktoren til venstre var et forlokkende sted for reirbygging for et gråtrostpar. Over til høyre reiret slik det var plassert bak på traktoren. I et forsøk på å venne trostene til en flytting, ble traktoren rygget inn mot en stabel paller. I dette tilfellet godtok ikke trostene flyttingen, kanskje fordi de nettopp hadde lagt egg. Dersom de hadde ruget en stund kan det hende at de lettere hadde godtatt en kort flytting.

Den 7. mai kom følgende spørsmål til Fuglevennsidene's spørrespalte, fra RW i Telemark:

Oppdaga 1. mai at det var komme eit reir på traktoren på hydraulikken bak. Det låg tre egg oppi, og ein ser det er trosten som har tatt seg litt til rette.

Eg har drøyd i det lengste med å bruke traktoren, men no er det snart ikkje råd å vente lenger. Ho ruger framleis. Rett bak traktoren, er det ein pallestabel, der det er vel så bra (og oljefritt) å ruge vidare. Då blir reiret flytta ein liten meter, og vil framleis ligge i ly frå sidene. Det ligg heilt opent for regn, men i ly for innsyn og vind.

Spørsmålet er om eg kan flytte dette den lille biten, utan at ho blir borte for godt? Evt andre forbehold eg må ta, hanskebruk eller anna for å ikkje avsette luket etc?

Fugler bygger av og til rede på steder som kommer i konflikt med oss mennesker. Nesten årlig hender det at linerler bygger reir på eller inne i motorrommet på traktorer. Vi har tidligere omtalt et slikt tilfelle der linerla klarte å få fram unger,

til tross for at traktoren var i daglig bruk. Som regel er likevel ikke dette noen god løsning. I tilfellet med trosten fikk innsender råd om å sette traktoren helt inn mot en pallestabel, og deretter forsøke å flytte reiret. Fuglen la ett ekstra egg etter at traktoreieren tok kontakt. Den var tydeligvis helt i starten av

hekkingen. Reiret ble flyttet en dag senere, men i dette tilfellet gikk det dessverre galt. Trostene godtok ikke flyttingen, og ga opp hekkforsøket. Men fordi de nettopp hadde begynt egglegging, er det stor sannsynlighet for at trosteparet bygde et nytt reir i nærheten og la et erstatningskull.

Kunstig reir til låvesvaleungene

Den 14. juli falt et låvesvalereir ned på Fiskvatn i Aust-Agder, og ungene havnet på bakken (bildene under). Etter råd fra Fuglevennen lagde Kari Fiskvatn et kunstig rede i en plasteske, og satte det opp på

husveggen. Svaleungene ble satt opp i det nye reiret, men hoppet snart ut igjen. Imidlertid landet de på reiret flere dager etter første uthopping.



Fotografier: Kari Fiskvatn.

NOFs aktivitetskalender november og desember 2019



Fra fjorårets kurs i «Kikk og bruk» i regi av NOF avd. Oslo og Akershus (NOF OA). Kurset arrangeres også i november i år. Foto: Håkan Billing.

Mørke høst- og førjulskvelder gir muligheter for å delta på medlemsmøter, pizzakvelder og kurs i NOF-regi. Og glem ikke alle turene – nedenfor får du det NOF kan tilby for månedene november og desember. Som vanlig følger du med på vår nettbaserte kalender for oppdateringer og supplerende informasjon: www.birdlife.no/organisasjonen/kalender/

ØSTFOLD

Tirsdag 5. november

18.30: Medlemsmøte NOF Moss og omegn lokallag på Hoppert skole, Jeløy.

Torsdag 28. november

18.30: Medlemsmøte for NOF Fredrikstad lokallag i klubbhuset på Øra.

19.00: Medlemsmøte for NOF Halden lokallag i Baptistkirken (Tabernaklet).

Tirsdag 3. desember

18.30: Førjuls møte for NOF Moss og

omegn lokallag på Hoppert skole, Jeløy. Julestemning med kaker, kaffe og bildefremvisning.

Torsdag 5. desember

18.30: NOF avd. Østfolds tradisjonsrike førjuls møte i Dunkejongården i Gamlebyen.

OSLO OG AKERSHUS

Søndag 3. november

07–16: Tur NOF OA. Øra naturreservat i Østfold er Norges eneste større bløtbunnsestuær. Bilbåren heldagstur med hardcore-fokus på spennende fugler. Husk varme klær og varmt fottøy! Frammøte: Tveita bedriftsområde, Oslo. Turleder: Jan Olav Nybo (45 02 16 40).

Onsdag 6. november

18.30–20.30: Kurs NOF OA. «Kikk og bruk» – hvordan bli en enda bedre fuglekikker! Skikk og bruk er viktig for å lykkes i selskapslivet, men du må også kunne noen knep hvis du skal lykkes

når du er på fugletur! Kursleder Bjørn Olav Tveit (f. 1970) er fra Oslo og har vært ivrig fuglekikker i en mannsalder. Mer utfyllende info om kurset samt påmelding finner du på <http://nofoa.no/aktiviteter/986>.

Kurset går over tre kvelder, og øvrige kursdatoer er onsdag 13. november og onsdag 20. november. Boka «Kikk og bruk – hvordan se på fugler» er inkludert i kursavgiften. Frammøte: Ørneredet, Tvetenveien 152 A, Oslo. Pris: kr 1250,- / kr 950,- for abonnenter av Toppdykker'n.

Torsdag 7. november

18.30–21: Medlemsmøte NOF Nesodden lokallag. Jan Erik Rør snakker om fugletrekking på Nesoddtangen. Nesodden smalner av mot nord og danner en markant spiss i enden. Mange fugler følger gjerne ledelinja langs fjorden på trekking nordover. Nede på Tangen slutter linjen brått, fuglene konsentreres og de må krysse fjorden. Dette har gjort Nesoddtangen til et sted der man kan se mange arter og store

antall trekkende fugler. Jan Erik Rør forteller og viser bilder av de mange artene som trekker over hodene på tusener av travle nesoddinger på vei til og fra byen med Nesoddbåten, hver vår og høst. Medlemsmøtet er åpent for alle. Frammøte: Tangenten, Kongleveien 2, Nesodden.

Tirsdag 12. november

18.30–21: Medlemsmøte NOF OA. Håkan Billing snakker om «Mating: god-ting eller uting?» Fôring av fugler er en hobby i kraftig vekst. Man mater småfugler og vannfugler. Hva betyr dette for individene? Hvordan påvirkes miljøet? Blir det endringer i bestandsstørrelsene? Er all fôring bare et gode, eller fortrenger vi også arter indirekte via mating? Det er ingen påmelding, og møtet er kostnadsfritt. Velkommen, både medlemmer og andre!

Lørdag 16. november

10–14: Tur NOF OA. Skogens vinterfugler og -lyder. Skogstur hvor vi går fra Steinsskogen gravlund og innover mot Muren. Målet med turen er spesielt å lære deltakerne lydene til de vanligste artene i høst/vinterskogen – som spetter, meiser, trekryper og finkefugler. Frammøte: P-plassen på Steinsskogen gravlund i Bærum (er skiltet fra rv. 168 mellom Haslum og Bærums Verk). Turledere: Knut Arne Nygård (92 21 93 40) og Rune Zakariassen (90 60 80 27).

Torsdag 21. november

18–23: Pizzakveld NOF OA. Uformell «fuglekveld» på byen. Sosialt samvær med likesinnede, i urbant miljø uten kikkert! Påmelding er ikke nødvendig, det er bare å møte opp! Frammøte: Peppes Pizza, Nydalsveien 36, like ved Nydalen T-bane. Ansvarlig: Øivind Syvertsen (41 44 53 46).

Tirsdag 10. desember

18.30–21: Medlemsmøte NOF OA. Styret i NOF OA med «Fugleåret 2019». Julemøte, hvor vi samles for hygge med masse godt å knaske på som hører julen til, og selvsagt er julegrøten på plass. Som vanlig blir det uhøytidelige konkurranser og annen moro. Vi lover flotte premier! Fugleåret 2019 blir oppsummert med høydepunkter og viktige vernesaker. Styret i NOF OA har valgt hva som skal være «Årets tema 2020», og presenterer dette på møtet for diskusjon og debatt. Hva temaet er avsløres først på møtet. Det er ingen påmelding, og møtet er kostnadsfritt. Frammøte: Ørneredet, Tvetenveien 152 A, Oslo.

Fredag 27. desember

10–14: Tur NOF OA. Romjulsfugler. I den mørke årstiden er det ofte stille



Fiskeørna er i fokus på møtet til NOF Øvre Eiker lokallag den 10. desember. Foto: Frode Falkenberg.

i skogen. Men i Maridalen, med sin kombinasjon av kulturlandskap og skog, er det alltid noe å se. Flere steder drives det også med fuglefôring i større skala, og her er det garantert småfugler å se. Vi kjører og går langs vei og sti, så husk varmt og godt fottøy. Frammøte: P-plassen ved Låkeberget. Turleder: Håkan Billing (48 17 07 85).

HEDMARK

Onsdag 13. november

18.30–21: Medlemsmøte NOF Elverum lokallag. Lars Kapelrud viser bilder og forteller om fjellfugler i Nord-Østerdal. Frammøte: Leiret, Elverum.

Torsdag 14. november

18.30–20.30: Medlemsmøte NOF Hamar lokallag. Naturbilder og naturopplevelser med hovedvekt på fugler ved Mette Myhrer. Sted: Prestrud skole.

Torsdag 5. desember

18.30–20.30: Medlemsmøte NOF Elverum lokallag. Torfinn Jahren viser bilder og forteller om skogshøns. Frammøte: Leiret, Elverum.

Torsdag 12. desember

18.30–21: Årsmøte NOF Hamar lokallag. Øyvind Fredriksson presenterer naturbilder fra Rendalen. Sted: Prestrud skole.

OPPLAND

Torsdag 21. november

19: Medlemsmøte NOF Valdres lokallag. Trond Øigarden: Fuglekasseleder

og erfaringer fra 45 år med fuglekasser. Ole Knut Steinset: Fugle- og dyreliv i Kenya. Kl. 19.00 Noraker gård, Oslovegen 749, Aurdal. Enkel bevertning, utlodning.

Lørdag–søndag 14.–15. desember

Vannfugeltelling Valdres lokallag. Det har i mer enn 30 år vært telt fugl i åpent vann i hele Oppland. Det tas sikte på å telle langs alle åpne vassdrag i Valdres. Kontaktperson: Trond Øigarden (95 07 75 58). Observasjoner sendes til Trond (trondoi@online.no) eller Jon Opheim (jnopheim@gmail.com / 90 50 37 06).

BUSKERUD

NOF Øvre Eiker lokallag avholder månedlige møter i januar–mai og september–desember. Alle møter er på tirsdager kl.18.30 i Haug menighets-senter, Hokksund. Møteprogram med tema for kveldens foredrag legges ut på nettsida og Facebook uka før. Det samme gjelder informasjon om turer og andre arrangement. Programmet oppdateres kontinuerlig. Følg med på lokallagets nettside <http://nofeiker.blogspot.com/p/dette-skjer.html>

Tirsdag 5. november

18.30: Medlemsmøte NOF Øvre Eiker lokallag. Foredrag om naturvernkontaktens arbeid i fylkeslaget – av Marius von Glahn.

Tirsdag 10. desember

18.30: Medlemsmøte NOF Øvre Eiker lokallag. Foredrag om fiskeørn av Rune Aae.

VESTFOLD

Søndag 3. november

09: Tur NOF avd. Vestfold til Moutmarka på Tjøme. Oppmøte bensinstasjonen Tjøme sentrum.

Torsdag 7. november

18: Medlemskveld NOF avd. Vestfold på Holmen, Besøkssenter våtmark llene, i Tønsberg. Tema for kvelden blir presentasjon og demonstrasjon av fuglekamera på llene og den tilhørende hjemmesiden fuglekamera.no.

Torsdag 5. desember

18: Medlemskveld NOF avd. Vestfold på Holmen, Besøkssenter våtmark llene, i Tønsberg. Vi satser på julegrøt. Har du noen bilder du ønsker å vise fram? Ta dem med på en minnepinne og del med oss andre. Maks. 20 bilder pr. person.

TELEMARK

Søndag 3. november

08.30–15: Tur NOF Kragerø lokallag til Stråholmen. På denne tiden vet man aldri helt hva som kan dukke opp. Dette er tiden for sjeldenheter. I år blir dette også høstens pølsetur, hvor foreninga spanderer pølser som stekes over bål. Det blir avreise fra taxibrygga med taxibåt kl. 08.30 (kr 300,- tur/retur). Ta med kikkert, fuglebok, passende tøy og drikk etter behov. Påmelding til Laura K. Petersen (41 55 86 99) innen fredag 1. november. NB! Eventuell avmelding må skje innen lørdag kl. 18.00 pga. bestilling av båt.

Fredag–søndag 8.–10. november

NOF avd. Telemark har dagnadshelg på Jomfruland. Vi har behov for å rydde kratt og skifte inngjerding på nettgatene for fangsten ved fuglestasjonen. Dette er viktig arbeid for å holde beitedyr unna nettene våre. Fangstnett er svært dyre og vi vil gjerne beholde dem lengst mulig. Det trengs noen ekstra hender til dette arbeidet. Vi har leid hovedhuset på Øitangen, og foreningen dekker reise og opphold. Det vil selvsagt også bli tid til både fuglekikking og sosialt samvær. Vi reiser ut fra Valle fredag ettermiddag og returnerer søndag før mørket faller på. Håper vi ser deg. Påmelding til stasjonsleder Vidar Kristiansen (99 20 82 16). Bruk gjerne SMS.

Torsdag 14. november

19–21: Medlemsmøte NOF avd. Telemark. Vi avholder medlemsmøte på Kjølnes ungdomsskole. Vi får besøk av Odd Frydenlund Steen som foredragsholder. Odd er ansatt



Parti fra Herdlaalen med Prestevika til venstre i bildet. Søndag 10. november skal NOF Bergen lokallag ha tur til området. Foto: Terje Hansen.

hos Fylkesmannen i Telemark, og har et stort personlig engasjement for rovvilt og da rovfugler spesielt. Han har kalt foredraget «Rovfuglundørsøkelser i Sørøst-Norge». Møteledere er Jan Gunnar Slemmeli og Eirik Klemetsen.

Onsdag 20. november

18–21: Medlemsmøte NOF Kragerø lokallag. Møtet holdes på Helle skole kl. 18.00. Denne kvelden ser vi på bilder som medlemmene har tatt i 2019.

Onsdag 4. desember

18–21: Medlemsmøte NOF Kragerø lokallag. Møtet holdes på Helle skole. Denne kvelden gjør vi en vri, siden det er årets siste arrangement, så vi ser på filmen «The Big Year», så fremt vi får teknikken til å fungere. Dette er en amerikansk komedie om fuglekikking fra 2011, med kjente skuespillere som Steve Martin, Jack Black og Owen Wilson. Denne filmen tar virkelig fuglekikking på kornet. Filmen varer 1 time og 35 minutter.

AUST-AGDER

Fredag 29. november

18.30–22: Julemøte NOF avd. Aust-Agder. Vi møtes til julemat, kaffe, kaker, foredrag og lotteri. Ta med bilder og annet du vil vise, og gjerne en gevinst til lotteriet. Sted annonseres senere på www.birdlife.no og www.agderfugl.net. Middagen betales på stedet. Påmelding innen 24. november til Helge Venaas (99 02 11 36).

VEST-AGDER

Mandag 4. november

18.30: Medlemsmøte NOF Lister lokallag i kantina på Lista ungdomsskole. Hovedtema: vindindustri i norsk fauna. Lysbildeforedrag ved Bjørn Nissen. Konkurranses ved Geir Grimsby.

Søndag 24. november

09: Tur NOF Lister lokallag til Listastrendene fra Havika - Kviljoadden for å se på sjøfugler m.m. Eventuelt også en tur innom Hanangervannet. Turleder: Geir H. Stølen (97 07 87 97). Frammøte ved P-plassen Havika kl. 09.00.

Mandag 2. desember

18.30: Pratemøte NOF Lister lokallag i mannskapsmessa på Nordberg Fort.

ROGALAND

Torsdag 7. november

18.30: Medlemsmøte NOF Dalane lokallag. Sveinung Hobberstad og Morten Tjemsland viser bildeforedraget «Blant flamingoer og gribber i Spania. På tur med kikkert og kamera».

Mandag 11. november

19: Medlemsmøte NOF Stavanger og omegn lokallag. Foredragsholder Grete Jonsson viser bilder fra Island. Møtet er på Mostun natursenter, Henrik Ibsens gate 59 i Stavanger.

Torsdag 5. desember

18.30: Julemøte NOF Dalane lokallag. Det blir grøt og konkurranse ved Ivar Sleveland.

Mandag 9. desember

19: Medlemsmøte NOF Stavanger og omegn lokallag. Medlemmenes aften. Alle er velkommen til å ta med glimt fra året som var. Fuglequiz. Det blir servert riskrem og kake. Møtet er på Mostun natursenter, Henrik Ibsens gate 59 i Stavanger.

HORDALAND

Søndag 10. november

07.50: Tur NOF Bergen lokallag til Herdla naturreservat. Vi ser etter overvintrende arter. Vi starter turen fra parkeringsplassen på Herdla fort, og går ned til reservatet på traktorveien forbi låven. Turen avsluttes med logg i kafeen på Herdla museum. Oppmøte Herdla fort parkeringsplass kl. 08.30. Oppmøte for samkjøring Storvatnet bussterminal kl. 07.50. Påmelding ikke nødvendig. Turleder Lars Ågren (41 76 59 06).

Tirsdag 12. november

18–20.30: Medlemsmøte NOF Hardanger lokallag. Øystein Bjørkelund viser bilder fra føringsplassen på Bu i Eidfjord.

19–21: Medlemsmøte NOF Bergen lokallag. Naturfotograf og fugleentusiast Jan Kåre Ness fra Haugesund kommer til oss og kåserer om «Fuglelivet på Hardangervidda gjennom 20 år». Sosialt samvær etter foredraget. Sted: UiB, Thormøhlens gate 53A.

Onsdag 20. november

18.30–21.30: Medlemsmøte NOF Sunnhordland lokallag. Vi får besøk av Frode Falkenberg som har jobbet med *Artsobservasjoner.no* siden 2007. Han vil fortelle mer om databasen, verdien av å rapportere fugleobservasjoner, samt lære oss noen triks for å bedre og forenkle rapporteringen. Møtet avholdes på Stord videregående skole, Avd. Vabakken (yrkesfag).

Lørdag 7. desember

08–15: Tur NOF Bergen lokallag til Nordhordland. Turleder Anders Bjordal holder tradisjonene ved like og leder desemberturen. Turen går til kjente lokaliteter i Nordhordland. Oppmøte Plantasjen Åsane kl. 08.00. Påmelding til Anders Bjordal (41 67 89 37).

Tirsdag 10. desember

18–20.30: Medlemsmøte NOF Hardanger lokallag. Julemøte med julesnacks. Helge Søgnebotten vil ta oss med til Canada og viser oss noen av de fugleartene du kan møte der en junidag. 19–21: Medlemsmøte NOF Bergen lokallag. Bjarnesjåv. Bjarne Andersen tar oss gjennom fugleåret 2019, med bilder



Hardangervidda og fuglelivet der blir temaet når Jan Kåre Ness besøker NOF Bergen lokallag tirsdag 12. november. Foto: Frode Falkenberg.

og pussige historier. Etter foredraget blir det servert marsipankake med bilde av Årets fugl 2020. Velkommen! Sted: UiB, Thormøhlens gate 53A.

MØRE OG ROMSDAL

Mandag 11. november

19: Medlemsmøte NOF avd. Møre og Romsdal på Kyllingstua, Romsdalsmuseet, Molde. Vi tar opp aktuelle tema for fuglelivet i fylket. Et uformelt møte med mulighet for å ta opp temaer som du er opptatt av. Program vil bli sendt medlemmene på e-post. Kontaktperson: Olbjørn Kvernberg (91 37 08 99).

TRØNDELAG

Tirsdag 5. november

19: Medlemsmøte NOF Trondheim lokallag. Hvordan finner trekkfuglene veien? Foredrag v/ Peter Johan Schei. Hvordan finner trekkfuglene frem til vinterkvarterene sine? Hvordan orienterer de seg, og hvordan vet de når ferden bør starte? Fugle-trekket har forundret forskere og lekfolk siden ornitologiens barndom, og i kveld får vi et innblikk i hvilke mekanismer som styrer dette fenomenet.

Tirsdag 3. desember

Møte eller pizzakveld i Trondheim lokallag, detaljer kommer senere på e-post til lokallagets medlemmer.

NORDLAND

Søndag 1. desember

10–12: Tur NOF Lofoten lokallag. Svanetelling. Vi kjører rundt Vestvågøy og Gimsøya og teller overvintrende sangsvaner samt det vi ser av rovfugler og kråkefugler. Dette er en tur med lang tradisjon som har gått første søndag i advent siden 1982.

Torsdag 26. desember

11–13: Tur NOF Bodø lokallag. Rundtur i Bodø havn. Turleder Øivind Mikaelen (45 40 49 34). Oppmøte: Seabird Langstranda kl. 11.00. Romjultur rundt havnebassenget. Langstranda-Nyholmen. Er hurtigruta i rute, avsluttes turen med besøk i kafeen.

Visste du at NOF tilbyr avtalegiro?

Vi anbefaler alle medlemmer å benytte seg av avtalegiro for å betale medlemskontingenten til NOF. Det er både enkelt og miljøvennlig, og så unngår man irriterende purringer. Let opp «Norsk Ornitologisk Forening» i din nettbank, og inngå en avtale om avtalegiro med oss. Hvis du inngår en slik avtale vil denne tas i bruk ved fakturering av neste års medlemskontingent.

